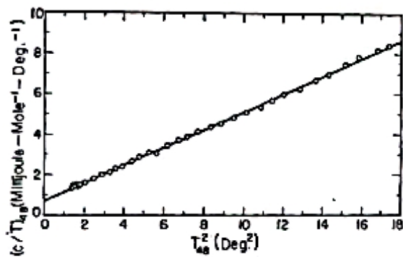

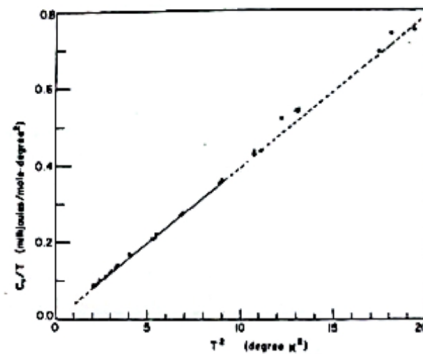
PHYS-C0240 Materiaalifysiikka, tentti 3.12.2025
Taulukot tai muut muistiinpanot eivät ole sallittuja.
Laskin on sallittu.

Perustele vastauksesi ellei tehtävässä anneta muuta ohjetta.

1. Kuvissa 1 ja 2 on esitetty kullan ja germaniumin mitatut ominaislämpökapasiteetit sekä mittaustuloksiin tehty sovite ($T^2, C/T$)-koordinaatistossa hyvin matalissa lämpötiloissa.
- (a) Miksi molemmissa kuvaajissa mittaustulokset asettuvat suoralle? (4 p)
- (b) Miksi germaniumin tapauksessa sovitesuora kulkee origon kautta mutta kullan tapauksessa ei? (4 p)

Kuva 1: Kullan ominaislämpökapasiteetti.
Corack et al., PR 98 (1955)

Kuva 2: Germaniumin ominaislämpökapasiteetti.
Keesom et al., PR 91 (1953)

2. Neliöhilan hilavakio on a . Tällöin harmonisten fononien dispersiorelaatio on

$$\omega(\mathbf{k}) = \omega_0 \sqrt{2 - \cos(k_x a) - \cos(k_y a)}$$

missä $\omega_0 > 0$.

- (a) Mistä joukosta aaltovektorin $\mathbf{k}$ komponentit k_x ja k_y pitää valita, kun halutaan kuvata kaikki mahdolliset hilan harmoniset ominaisvärähtelyt? Miten vektori liittyy ominaisvärähtelyn ominaisuuksiin? (4 p)
- (b) Kuinka suuri on äänen nopeus hilassa? Riippuuko nopeus äänen etenemissuunnasta? (4 p)

3. Röntgendiffraktiossa hilatasojen väliset etäisyydet saadaan Braggin lain mukaisesti

$$d_{(hkl)} = \frac{\lambda}{2 \sin \theta} = \frac{a}{\sqrt{h^2 + k^2 + l^2}}$$

missä (hkl) on vastaavan hilatasojen perheen Millerin indeksi ja a kuutiollisen kopin hilavakio. Sironnassa kuutiollisesta kopista pätevät mm. seuraavat valintasäännöt:

- Kuutiollinen (sc): kaikki indeksiyhdistelmät tuottavat diffraktiopiikin.
- Tilakeskinen kuutiollinen (bcc): lausekkeen $h + k + l$ tulee olla parillinen, jotta diffraktiopiikki syntyy.

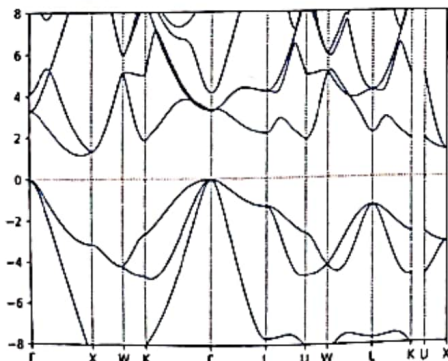
Kuinka monta diffraktiopiikkiä on vähintään mitattava, jotta sc ja bcc hilojen rakenteet voi erottaa toisistaan? (8 p)

4. Kaksiulotteisen kolmiohilan kantavektorit ovat $\mathbf{a}_1 = a\hat{x}$ ja $\mathbf{a}_2 = \frac{1}{2}a\hat{x} + \frac{\sqrt{3}}{2}a\hat{y}$, missä $a > 0$.

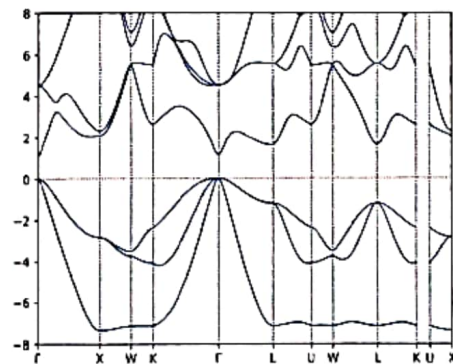
- Määritä käänteishilan kantavektorit ja piirrä kuva käänteishilasta. (2 p)
- Piirrä käänteishilaan ensimmäinen Brillouinin vyöhyke. (2 p)
- Määritä käänteishilan symmetriapisteeet ja piirrä vapaiden elektronien vyörakenne. (4 p)

5. Oheisissa kuvissa 3 ja 4 on esitetty piin ja galliumarsenidin elektronien vyörakenteet. Tarkasteltava energia-alue on materiaalien vyöaukkojen ympäristössä. Pystyakselin yksikkö on elektronivolti ja energian nollakohta on asetettu valenssivyön huipun tasolle.

- Selitä vyörakenteiden perusteella, miten pii ja galliumarsenidi eroavat toisistaan, kun niitä käytetään aurinkokennon fotoneita absorboivana materiaalina. (4 p)
- Miten kuvien vyörakenteet muuttuvat, kun pii seostetaan n-tyyppiseksi ja galliumarsenidi p-tyyppiseksi? Piirrä kuvat seostettujen materiaalien vyörakenteista ja perustele esityksesi. (4 p)

Kuva 3: Piin elektronien vyörakenne.

Kuva 4: Galliumarsenidin elektronien vyörakenne.